

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาศักยภาพและปัญหาของการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดัชนีชี้วัดศักยภาพของการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร และเพื่อศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

ดัชนีชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญเลือกตอบความคิดเห็น โดยวิธี Delphi Method กำหนดหัวข้อ คือ

- ก. นิยามและความหมายการท่องเที่ยวเกษตร
- ข. ดัชนีชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตร

ศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และเจ้าของกิจการที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว โดยสอบถามหัวข้อดังนี้

- ก. ศักยภาพการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่
- ข. การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่กรณีศึกษา หมู่บ้านดอกไม้ก้าวหน้า หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ประเภทหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคล (Focus Group Interview) และการสังเกตโดยตรง (Direct Observation)

ดัชนีชี้วัดศักยภาพของการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

ก. นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเกษตร

ตาราง 1 จำนวน และร้อยละของการให้นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเกษตร
ของผู้เชี่ยวชาญ

นิยามและความหมาย	จำนวน	ร้อยละ
แบบที่ 1 การให้นิยามโดยองค์ประกอบหลัก	5	25
แบบที่ 2 การให้นิยามความหมายโดยใช้หลักการเชิงระบบ	1	5
แบบที่ 3 การให้นิยามโดยหลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน	12	60
แบบที่ 2 และ แบบที่ 3	2	10
รวม	20	100

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เลือกนิยามความหมายแบบที่ 3 การให้นิยามโดยหลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนมากที่สุด (ร้อยละ 60)

ข. ดัชนีชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตร

ตาราง 2 ค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และฐานนิยม ของการประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ดัชนีชี้วัด	มัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์	ฐานนิยม
1. การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว	4.83	0.67	5
2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	4.79	0.81	5
3. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	4.73	0.84	5
4. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางสังคม	4.67	1.01	5
5. สภาพแวดล้อม	4.67	1.08	5
6. สิ่งอำนวยความสะดวก	3.81	0.89	4
7. สภาพการเข้าถึง	3.80	1.13	4

จากตาราง 2 พบว่า ดัชนีชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตร จากการประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ดัชนีชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 (มัธยฐาน 4.83) รองลงมาคือ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 2 (มัธยฐาน 4.79) และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 3 (มัธยฐาน 4.73)

ศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

ก. ศักยภาพการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร พิจารณาจากดัชนีชี้วัดทั้ง 7 ปัจจัย ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้จัดลำดับความสำคัญไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว พิจารณาจาก
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการเตรียมการจัดการวางแผน
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
 - 1.4 การมีส่วนร่วมในการบริการ
 - 1.5 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์
2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจาก
 - 2.1 สภาพภูมิทัศน์และทรัพยากรการท่องเที่ยวเกษตร
 - 2.2 ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
 - 2.3 แหล่งท่องเที่ยวแวดล้อมหรือใกล้เคียง
3. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว พิจารณาจาก
 - 3.1 การจับคู่บุคลากรด้านการท่องเที่ยว (มัคคุเทศก์)
 - 3.2 ระบบการให้ความรู้ การสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยว เช่น สไลด์ วีดิโอ
แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยว แผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว
4. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พิจารณาจาก
 - 4.1 ความปลอดภัยทั้งร่างกายและทรัพย์สิน
 - 4.2 ไม่เป็นพื้นที่หวงห้าม หรือยากแก่การขออนุญาตให้เข้าท่องเที่ยวในพื้นที่
5. สภาพแวดล้อม
 - 5.1 การจัดการดูแลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว
 - 5.2 มลภาวะต่าง ๆ เช่น น้ำเสีย อากาศ ขยะ

6. สภาพการเข้าถึง พิจารณาจาก

6.1 สภาพเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

6.2 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว

7. สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการ พิจารณาจาก ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สุขา ที่จอดรถ

ข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 13 แห่ง มีดังนี้

1. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหียะ
2. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนวาง
3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์
4. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้ง
5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง
6. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก
7. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างปาง
8. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
9. ไร่ประพัฒน์
10. สวนกล้วยไม้แม่ท่าเทนออกติด
11. ฟิฟิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทย
12. แม่แรมออร์คิด
13. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

การเปรียบเทียบการให้ลำดับความสำคัญศักยภาพการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ แสดงไว้ในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 การเปรียบเทียบการให้ลำดับความสำคัญศึกษาภาพการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยว
 เกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัย

ลำดับความสำคัญ ศึกษาภาพการท่องเที่ยว เกษตร ของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความสำคัญศึกษาภาพการท่องเที่ยวเกษตรของผู้วิจัย												
	แหล่งท่องเที่ยว												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. การมีส่วนร่วมของ ชุมชนหรือท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยว	7	7	4	5	4	6	6	1*	7	7	7	7	7
2. คุณค่าของแหล่ง ท่องเที่ยว	2*	1	1	1	1	2*	2*	2*	5	2*	2*	2*	2*
3. การบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว	5	3*	3*	3*	3*	4	3*	3*	3*	6	4	4	3*
4. ความสามารถในการ รองรับนักท่องเที่ยว	6	5	5	4	5	7	5	7	4	5	5	5	4
5. สภาพแวดล้อม	4	2	2	2	2	5	4	6	2	4	6	6	5
6. สภาพการเข้าถึง	1	6	6	6	7	1	7	4	1	1	1	1	1
7. สิ่งอำนวยความสะดวก	3	4	7	7	6	3	1	5	6	3	3	3	6

* ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยสอดคล้องกัน

1. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหิยะ	8. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนาวง	9. ไร่ประพัฒน์
3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์	10. สวนกล้วยไม้แม่ท่าเทนออร์คิด
4. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้ง	11. พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทย
5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนาวง	12. แม่แรมออร์คิด
6. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก	13. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
7. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง	

จากตาราง 3 สรุปลำดับการให้ความสำคัญศักยภาพการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยว
เกษตร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ดัชนีชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 7 ปัจจัย 13 แหล่งท่องเที่ยว
จัดลำดับความสำคัญเพียง 3 ลำดับ ได้ดังนี้

- ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก แม่ท่าเท่นอร์คิด
พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทยและแม่แรมนอร์คิด มีสภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 1 คุณค่า
ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 2 และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นลำดับที่ 3 เหมือนกันทั้ง 5 แห่ง

- ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนวาง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์ สถานีขุนห้วยแห่ง
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง มีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 1 สภาพแวดล้อม เป็น
ลำดับที่ 2 และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 3

- ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง มีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นลำดับที่ 1 คุณค่าของ
แหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 2 และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 3

- มหาวิทยาลัยแม่โจ้ การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว เป็น
ลำดับที่ 1 มีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 2 และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็น
ลำดับที่ 3

- ไร่ประพัฒน์ มีสภาพการเข้าถึง เป็นลำดับที่ 1 สภาพแวดล้อม เป็นลำดับที่ 2 และการ
บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 3

- สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ มีสภาพการเข้าถึงเป็นลำดับที่ 1 คุณค่า
ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 2 และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เป็นลำดับที่ 3

จากตารางดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่า การเปรียบเทียบการจัดลำดับความสำคัญของดัชนี
ชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ดัชนีชี้วัดทั้ง 7 ปัจจัย ที่ผู้วิจัย
ได้ไปศึกษาพื้นที่โดยตรง มีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย
ดังนี้

ลำดับที่ 1 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับที่ 2 การบริหารการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว

ซึ่งถือได้ว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 3 ปัจจัย

ข. การดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะ พิจารณาตามเส้นทางท่องเที่ยว เกษตร ทั้งหมด 4 เส้นทาง ได้แก่ กลุ่มเส้นทางบ้านขุนกลาง – แม่วาง กลุ่มเส้นทางเชียงใหม่ – ฝาง กลุ่มเส้นทางเชียงใหม่ – แม่ใจ กลุ่มเส้นทางแม่ริม – สะเมิง ได้ผลการศึกษาดังนี้

กลุ่มเส้นทางบ้านขุนกลาง – แม่วาง ประกอบด้วย

1. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหียะ
2. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนวาง
3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์
4. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้ง
5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง

1. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหียะ

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการทดลองการเกษตรของรัฐ

สถานที่ตั้ง

สำนักงานที่ทำการศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหียะ อยู่ทางทิศใต้ของตัวเมือง ตั้งอยู่ใน บริเวณสวนพฤกษศาสตร์ อำเภอหางดง มีเนื้อที่ 140 ไร่ มีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและเป็นที่ราบห่างจาก ตัวจังหวัดเชียงใหม่ 15 กิโลเมตร ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายผลิตและดำเนินการวิจัยขยายพันธุ์พืช

การดำเนินงาน

สนับสนุนและควบคุมการปฏิบัติงานค้นคว้าวิจัยและพัฒนาพื้นที่ใน โครงการอันเนื่องมา จากพระราชดำริ มุลินธิ โครงการหลวง โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงและ โครงการพิเศษต่าง ๆ เป็นสถานที่ดูงาน ฝึกอบรม แก่นักวิชาการ เจ้าหน้าที่เกษตร นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ และผู้สนใจ ทั่วไป ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหียะ มีพื้นที่รับผิดชอบ 6 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน และพะเยา

จุดเด่นที่น่าสนใจ

งานวิจัยพันธุ์ไม้เมืองหนาว และศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนวาง มีห้องพักรับรอง

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันศูนย์วิจัยเกษตรหลวงแม่เหิยะ กำลังพัฒนาและปรับปรุงเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ตามนโยบายของกรมวิชาการ แต่การเยี่ยมชมในปัจจุบัน จะต้องทำหนังสือราชการติดต่อก่อนไปยังหน่วยงานก่อน

2. ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงขุนวาง

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการทดลองการเกษตรของรัฐ
สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ที่บ้านขุนวาง หมู่ 1 ตำบลแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทือกเขาอินทนนท์ ห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 85 กิโลเมตร โดยเส้นทาง เชียงใหม่ – จอมทอง – ขุนกลาง – ขุนวาง ระยะทาง 108 กิโลเมตร สูงจากระดับน้ำทะเล 1,200 – 1,300 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 450 ไร่

การดำเนินงาน

ศึกษาวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับไม้ผลเมืองหนาว มะคาเดเมีย กาแฟ อาราบิก้า ชา ไม้ดอกเมืองหนาว และผักบนที่สูงเป็นแหล่งขยายพันธุ์แก่เกษตรกรบนที่สูง และหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางค้นคว้าทดลองของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จุดเด่นที่น่าสนใจ

ทัศนียภาพที่สวยงามของแหล่งท่องเที่ยว มีที่พักไว้บริการจำนวน 10 หลัง

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

เส้นทางท่องเที่ยวเดินทางไม่ค่อยสะดวก ต้องใช้รถขับเคลื่อน 4 ล้อในฤดูฝน

3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการหลวง

สถานที่ตั้ง

อยู่ในเขตหมู่บ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากจังหวัดเชียงใหม่ถึงสถานีประมาณ 90 กิโลเมตร โดยถนนสายเชียงใหม่ – ฮอด ใช้เวลาเดินทาง

ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ความสูงจากระดับน้ำทะเล 800 – 1,500 เมตร อุณหภูมิสูงสุด 32 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย 21 องศาเซลเซียส

การดำเนินงาน

การดำเนินงานประกอบด้วยงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

งานวิจัยไม้ดอก ดำเนินงานศึกษาวิจัยในเรื่องต่าง ๆ เช่น การศึกษาการปลูกเลี้ยงหน้าวัว และเยอร์บีร่า เพื่อตัดดอก, การศึกษาและคัดเลือกพันธุ์โปรเทีย ลิวคาเดนดรอน ลิวโคสเปอร์มัน การศึกษาและคัดเลือกพันธุ์แอสเทอร์ และอัลสโตรมีเรีย การขยายพันธุ์เยอร์บีร่า หน้าวัว เบญจมาศ โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อไม้ตัดดอกชนิดใหม่

งานวิจัยผัก ไม้ผล และพืชไร่ นำเทคนิคการปลูกผักแบบใหม่มาทดสอบ เช่น การผลิตผักในสารละลาย การปลูกผัก โดยการให้ปุ๋ยทางน้ำ การปลูกผักในอินทรีย์วัตถุ สตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน ไม้ผล กีวีฟรุต พืช กาแฟอราบิก้า ลิ้นจี่ ถั่วอะซูกิ

จุดเด่นที่น่าสนใจ

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพสวยงาม ใกล้เคียงน้ำตกสิริภูมิ และมีพันธุ์ไม้ที่แปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่สำคัญ คือ ยังขาดบุคลากรที่จะดูแลการท่องเที่ยวโดยตรง เพราะบุคลากรส่วนใหญ่มีงานรับผิดชอบมาก

4. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้ง

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการหลวง

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่บนเส้นทางบ้านขุนกลาง – แม่วาง ห่างจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์

ประมาณ 3 กิโลเมตร

การดำเนินงาน

งานวิจัยไม้ผล ได้แก่ พืช พลับ สาลี่ บัวย อโวคาโด กีวีฟรุต ราสเบอร์รี่ องุ่น

ทับทิมเมล็ดนิ่ม ทับทิมคั้นน้ำ ฝรั่งคั้นน้ำ มะเดื่อ ฝรั่ง มะขามป้อม กาแฟอาราบิก้า ลิ้นจี่ มันฝรั่ง การทดสอบพันธุ์โปรเทียมที่เหมาะสมสำหรับการผลิตบนที่สูง ผลิตเฟิร์นเพื่อจำหน่ายเป็นเฟิร์น กระถางและเฟิร์นตัดใบ งานรวบรวมพันธุ์เฟิร์นหายากจำนวน 20 สกุล และงานรวบรวมพันธุ์ สืบประวัติระดับจำนวน 15 ชนิด งานรวบรวมพันธุ์ดอกไม้ที่ใช้สำหรับทำดอกไม้แห้ง เก๊กฮวยพันธุ์ หวงโจว งานพัฒนาและผลิตองุ่น โดยรวบรวมองุ่นพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งมีเมล็ดและไม่มีเมล็ด

จุดเด่นที่น่าสนใจ

เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ไม้ผล ไม้ดอก เฟิร์นที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ นำมาใช้ในการปรับปรุงพันธุ์

ปัญหาและอุปสรรค

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้ง เป็นศูนย์ ฯ ที่เพิ่งแยกตัวออกมาจากศูนย์พัฒนา โครงการหลวงอินทนนท์ ดังนั้น ในการท่องเที่ยวยังไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวโดยตรงได้ จะต้องทำหนังสือถึงโครงการหลวงก่อน เพราะศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนห้วยแห้งเป็นส่วนอง ราชการ และเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้ผลที่มากที่สุดแห่งหนึ่งของโครงการหลวง ประกอบกับ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการวิจัย ดังนั้นการเข้าเที่ยวชมจึงทำได้ยาก

5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการหลวง

สถานที่ตั้ง

อยู่ในเขตหมู่บ้านขุนวาง หมู่ที่ 12 ตำบลแม่วีน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ การเดินทางจากเชียงใหม่ไปยังศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง สามารถใช้เส้นทางได้ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางเชียงใหม่ – สันป่าตอง – แม่วาง ระยะทาง 85 กิโลเมตร และเส้นทางเชียงใหม่ – จอมทอง – อินทนนท์ ระยะทาง 106 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1.5 – 2 ชั่วโมง ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,200 – 1,400 เมตร เส้นทางเชียงใหม่ – จอมทอง – อินทนนท์ ระยะทาง 106 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1.5 – 2 ชั่วโมง ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,000 – 1,400 เมตร

การดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวางดำเนินกิจกรรม 2 ลักษณะคือ งานทดสอบสาธิตและงานส่งเสริมพัฒนาอาชีพ

งานทดสอบสาธิต มีการจัดทำแปลงสาธิตเพื่อรวบรวมสายพันธุ์ชนิดต่าง ๆ ทั้งไม้ดอกไม้ผล ผักและชาจีน เพื่อทดสอบและศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการผลิต และเป็นแปลงสาธิตให้เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการปลูก ประกอบด้วยงานสาธิตการปลูกพืช พลับ พลับ สาลี่ และองุ่น งานสาธิตการปลูกไฮดรอนเยียเพื่อตัดดอก งานทดสอบคัดเลือกและขยายพันธุ์ การเน้ชั้น ติเอทริส หน้าวัว แวกซ์ฟราวเวอร์ ลิลลี่ อัลสโตรมีเรีย และเฟิร์น

งานส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ให้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่เกษตรกร โดยจัดทำแผนการปลูกพืช เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยมีการส่งเสริมปลูกดอกเบญจมาศตลอดทั้งปี งานส่งเสริมที่สำคัญ คือ การส่งเสริมปลูกดอกอะกาเพนทิส กุหลาบ หน้าวัว การส่งเสริมปลูกผักตามฤดูกาล เช่น ชุกินี ต้นหอม ญี่ปุ่น กะหล่ำปลีแดง งานส่งเสริมการปลูกไม้ผล เช่น พืชพลับ พลับ สาลี่ บัว งานส่งเสริมการปลูกชาจีนเบอร์ 22 พันธุ์หยวนจืออุหลง

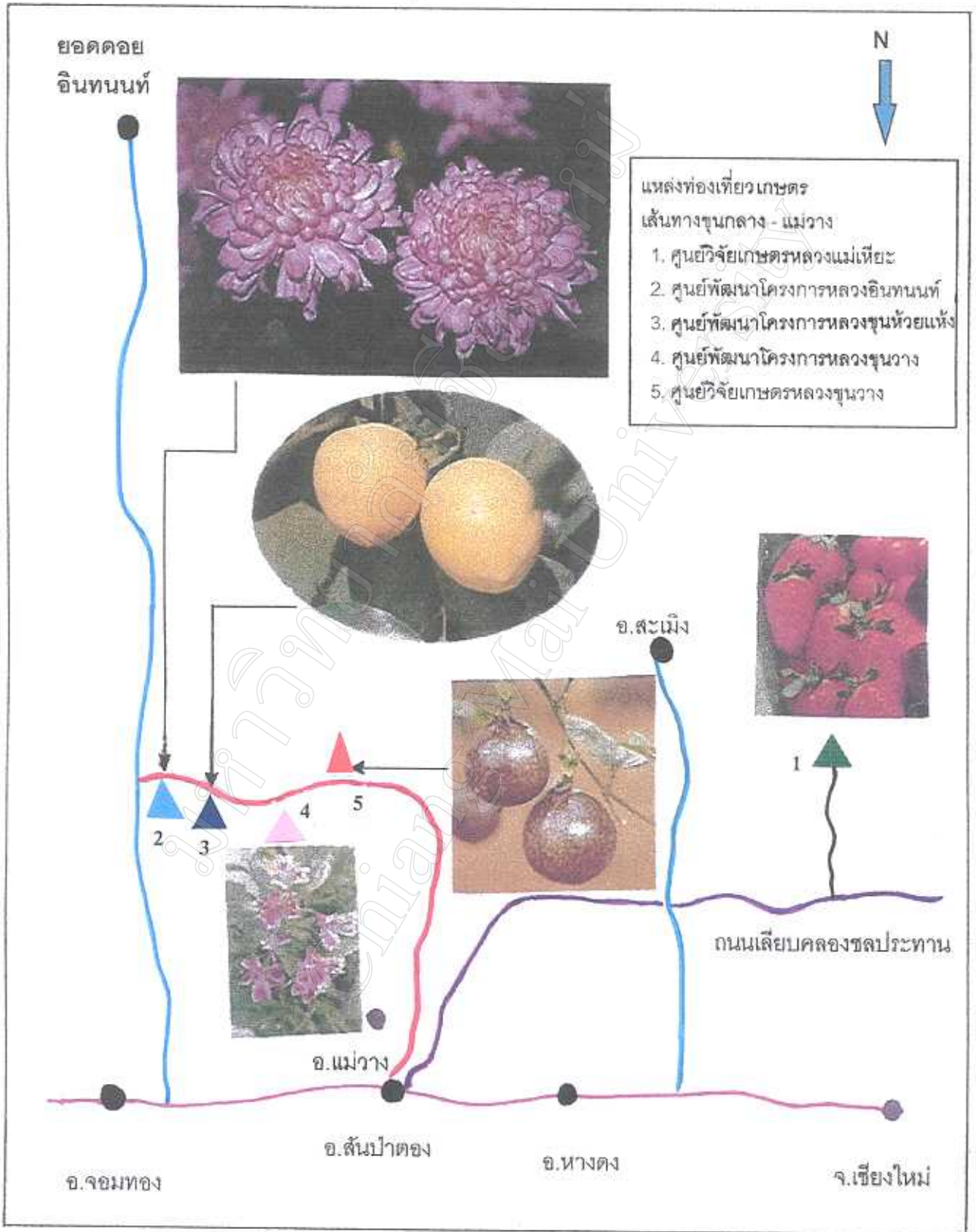
จุดเด่นที่น่าสนใจ

เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์องุ่น และการปรับปรุงพันธุ์ดอกหน้าวัว ปัจจุบันศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง มีบ้านพักไว้บริการ 2 หลัง

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวางเป็นแหล่งรวบรวมงานวิจัยที่สำคัญ ดังนั้น ในการเข้าชมจะต้องทำหนังสือถึงโครงการหลวง จึงจะสามารถเข้าเที่ยวชมได้

รูปที่ 2 แสดงแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มเส้นทางขุนกลาง - แม่วาง

กลุ่มเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ประกอบด้วย

1. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก
2. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง

1. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการหลวง

สถานที่ตั้ง

อยู่ในเขตบ้านห้วยลึก หมู่ที่ 7 ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากจังหวัดเชียงใหม่ ถึงศูนย์ 95 กม. โดยเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง ใช้เวลาในการเดินทาง 1.30 ชม. ความสูงจากระดับน้ำทะเล 500-900 เมตร โดยเฉลี่ย 600 เมตร อุณหภูมิสูงสุด 38 องศาต่ำสุด 7 องศา โดยเฉลี่ย 27 องศา

การดำเนินงาน

งานวิจัยทดสอบสาริต มุ่งเน้นการผลิตที่ให้ต้นทุนการผลิตต่ำ ให้ผลผลิตสูงมีคุณภาพ เช่น ระบบ Fertigation เป็นแปลงสาริตให้เกษตรกรในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เข้าศึกษาดูงาน ประกอบด้วยโครงการผลิตผักเพื่อทดสอบความเป็นไปได้ของพืชพันธุ์ใหม่ เช่น กะหล่ำดอกสีม่วง ไอ้กรีน เอ็นโดว์ บวบหอม ฟักประดับ คันซอ ฟักทองผิวสีทอง งานสาริตการปลูกพืช ระบบ Fertigation ได้แก่ แดงกวาญี่ปุ่น มะเขือเทศเชอร์รี่ มะเขือเทศลูกโต เนตเมลอน เป็นต้น งานสาริตไม้ดอก ปรับปรุงสายพันธุ์เบญจมาศ ผลิตไม้กระถาง งานสาริตไม้ผล แปลงสาริตเสาวรสปันธ์หวาน งานสาริตปลุสตัดว์ สาริตการเลี้ยง ไก่พื้นเมือง เป็ดพันธุ์เนื้อ ไก่ฟ้า สาริตการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดิน

งานพัฒนาส่งเสริมอาชีพพืชผัก ได้แก่ ผักกาดหอมห่อ ผักกาดหวาน ผักกาดหอมใบแดง แดงกวาญี่ปุ่น มะเขือเทศเชอร์รี่ มะเขือเทศลูกโต มะเขือม่วงก้านเขียว มะเขือม่วงก้านดำ

งานพัฒนาส่งเสริมไม้ดอก เช่น เบญจมาศ ลิลลี่ กุหลาบ การผลิตไม้กระถาง งานพืชสมุนไพร เช่น สวีทบาซิล อิตาเลียนพาร์สลีย์ โรสแมรี่ มินท์ เลมอนบาล์ม งานไม้ผล เช่น เสาวรสปงานพืชไร่ เช่น ถั่วขาว ถั่วแดงหลวง ข้าวไร่ ผักกาดขาวปลี งานส่งเสริมปลุสตัดว์ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงเป็ดพื้นเมือง

จุดเด่นที่น่าสนใจ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก ได้เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมของศูนย์ฯ โดยเน้นการท่องเที่ยวเกษตร ชมแปลงสาธิตพืชผัก ไม้ดอก ไม้ผล ชมลำน้ำแม่ป๋อย แปลงเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 1.30 – 2.0 ชม. โดยการเดินเท้า

สำหรับผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ตราดอยคำของมูลนิธิโครงการหลวง มีจำหน่ายที่ร้านค้ากลุ่มเกษตรกร

การเดินทางท่องเที่ยว สามารถทำได้สะดวกโดยทางหลวงหมายเลข 107 ถนนเชียงใหม่ – ฝาง (หลักกิโลเมตรที่ 95) ทางขวามือจะเห็นร้านค้ากลุ่มเกษตรกรโครงการหลวงห้วยลึก และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่บริเวณด้านหน้าศูนย์ฯ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

เป็นสถานที่เกษตรของโครงการหลวงอีกแห่งหนึ่ง ที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรได้ดี เพราะอยู่ใกล้กับถนนสายหลัก เชียงใหม่ – ฝาง มีการปรับสภาพภูมิทัศน์ของโครงการ มีร้านขายอาหารและร้านขายของที่ระลึกบริการนักท่องเที่ยวด้วย แต่ปัญหาที่สำคัญคือยังไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน บางครั้งอาจดูแลไม่ทั่วถึง

2. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างปาง

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการหลวง

สถานที่ตั้ง

อยู่ในเขตหมู่บ้านคุ้ม ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากจังหวัดเชียงใหม่ถึงศูนย์ประมาณ 162 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,400 เมตร สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ จากถนนเชียงใหม่-ฝาง ผ่านสามแยกเชียงดาว บ้านอรุโณทัย และบ้านผาแดง เป็นระยะทาง 161 กิโลเมตรและจากถนนเชียงใหม่-ฝาง ผ่านสามแยกทางขึ้นดอยอ่างปาง บ้านปางควาย เป็นระยะทาง 162 กิโลเมตร

การดำเนินงาน

งานหลักของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างช้าง ได้แก่ การศึกษาวิจัยขยายพันธุ์ และทดสอบ การเจริญเติบโตและคุณภาพผลผลิตพืชเขตหนาวประเภทต่าง ๆ เช่น ไม้ผล ได้แก่ พืช สาลี่ พลับ พลัม บ๊วย กีวีฟรุต และสตอเบอรี่ เป็นต้น ในด้านไม้ดอกนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการปลูกรวบรวมพันธุ์และขยายพันธุ์ไม้ตัดดอก เช่น กุหลาบ ปักษาสวรรค์ ทิวบอร์ริส บีโกเนีย เป็นต้น การวิจัยทางด้านพืชผักชนิดใหม่ ๆ และสมุนไพร ได้แก่ โสมเกาหลี โรสแมรี่ ทายม์ รวมทั้งการรวบรวมพันธุ์พืชที่เป็นยาของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ งานศึกษาและรวบรวมพันธุ์ถั่วชนิดต่าง ๆ เช่น ถั่วปากอ้า ถั่วขาว งานศึกษาพันธุ์ไม้โตเร็ว เช่น ไม้ เพาโลเนีย แพรกซิเน็ต การรวบรวมพันธุ์ไม้จากแหล่งต่าง ๆ ที่มีการเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ นำมาขยายพันธุ์ปลูกแสดงไว้ในโดมแสดงพันธุ์ไม้ และการรวบรวมพันธุ์สนบอนไซ ไม้แคระเมืองหนาวชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

ในด้านการส่งเสริมการเกษตร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างช้างเป็นจุดศูนย์กลางของการส่งเสริมไม้ผลเมืองหนาว ผักเมืองหนาว ไม้ดอก พืชเครื่องคั้น ตลอดจนพืชไร่ ส่งเสริมให้เกษตรกรชาวเขารอบ ๆ ศูนย์ฯ ได้ปลูกเป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริม อาทิ บ๊วย สาลี่ พลับ พืช สตอเบอรี่ กะหล่ำดาว ต้นหอมญี่ปุ่น กุหลาบ อคาเพนทัส ชา ลินิน มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเกษตรกรหลวงอ่างช้าง โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลได้ทุกวัน เพื่อเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมสัมมนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เจ้าหน้าที่ นักศึกษา เกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป งานด้านส่งเสริมพัฒนาอาชีพ เป็นการดำเนินการส่งเสริมแรงงานหัตถกรรมพื้นบ้านแก่สตรีชาวเขา

นอกจากนี้ ยังดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ทำการปลูกป่าต้นน้ำลำธารด้วยไม้โตเร็ว ทำให้เกิดเป็นพื้นที่ภูเขาที่มีป่าไม้ปกคลุมกลับมาดังเดิม อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกป่ารอบหมู่บ้าน ผสมผสานกับการปลูกพืชเกษตร

จุดเด่นที่น่าสนใจ

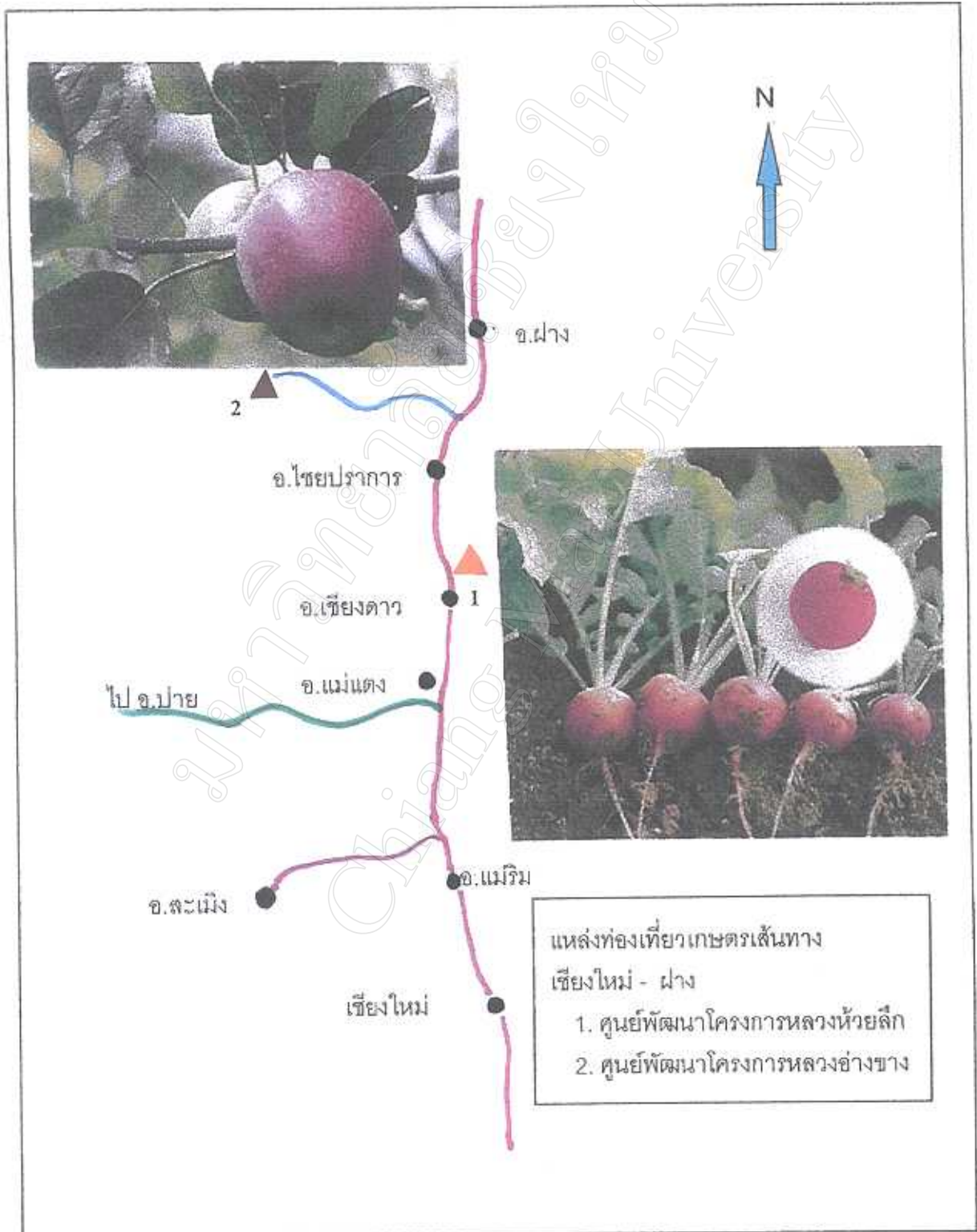
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างช้าง มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากที่สุด คือ การจัดสภาพภูมิทัศน์ การจัดโรงเรือนไม้ดอก ไม้กระถางบอนไซที่สวยงาม พันธุ์พืชเมืองหนาวที่แปลกใหม่ เช่น พลับ แอปเปิ้ล สาลี่ บ๊วย และมีพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ มีธรรมชาติที่งดงามและมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี มีการบริหารจัดการท่องเที่ยว

ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ด้วย คือ ป้ายแสดงพันธุ์พืช มีการฉายสไลด์ให้ชม มีบุคลากรคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีอาหารและบ้านพักไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันปัญหาของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอ่างขาง คือ การขยายตัวของชุมชนด้านหน้าศูนย์ ฯ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มีการขายที่ดินทำกินบริเวณดังกล่าวให้กับราษฎรในพื้นที่รอบเพื่อสร้างรีสอร์ทที่พักให้นักท่องเที่ยว ซึ่งการขยายตัวของชุมชนดังกล่าว ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ไม่มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ขยะ น้ำเสีย คุณภาพของการให้บริการที่พักไม่ได้มาตรฐาน ทำให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวลดลง

รูปที่ 3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มเส้นทาง เชียงใหม่ - ฝาง

กลุ่มเส้นทางเชียงใหม่-แม่ใจ ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยแม่ใจ
2. ไร่ประพัฒน์

1. มหาวิทยาลัยแม่ใจ

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการทดลองของรัฐ

สถานที่ตั้ง

มหาวิทยาลัยแม่ใจ ตั้งอยู่ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติหมู่บ้านโป่ง

ชุมชนบ้านโป่ง เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2401 อายุ 140 กว่าปี โดยชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยว บริเวณนี้มีป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ และสภาพดั้งเดิมมีน้ำซึมน้ำซับเกิดตามธรรมชาติ จึงเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านให้ชื่อว่า “บ้านปง” ต่อมากลายเป็น “บ้านโป่ง” คำว่า “ปง” หรือ “โป่ง” แปลว่า พื้นที่ที่มีน้ำซึมขึ้นมาจากดิน เป็นที่ลุ่มมีน้ำขัง ภาษาไทยใหญ่เรียกว่า “ป่าห้วยปง” อดีตชาวไทยใหญ่ทำอาชีพทำนาและเข้ามาจับจองพื้นที่กันเอง อาชีพทำนาจึงเป็นอาชีพหลักมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนนี้มีความสุข มีความรักสามัคคีกัน มีอริยาศัยไมตรีต่อกัน มีความปลอดภัยในชีวิตสูง

การดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยแม่ใจ ช่วยกันคิดที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ และเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ชาวบ้านโป่งจึงได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การบริการท่องเที่ยวแก่คนทั่วไป ที่สนใจในการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และต้องการได้รับความรู้ที่เกิดจากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การทำมาหากิน วิถีชีวิต และประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่นนี้ มีกิจกรรมการนำเที่ยว ดังนี้

รายการนำเที่ยวที่ 1 (ไป-กลับ/ไม่พักค้างคืน/ครึ่งวัน) ตามกิจกรรมการท่องเที่ยว อัตราค่าบริการ 80 บาท/คน

รายการนำเที่ยวที่ 2 (ไป - กลับ/ไม่พักค้างคืน/1วัน) ตามกิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมตกปลา/เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน อัตราค่าบริการ 130 บาท/คน

รายการนำเที่ยวที่ 3 (พักค้างคืน/1 วัน 1 คืน) ตามกิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมตกปลา/เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน/การแสดงดนตรีพื้นเมือง อัตราค่าบริการ 270 บาท/คน

รายการนำเที่ยวที่ 4 (พักค้างคืน / 1 วัน 1 คืน) ตามกิจกรรมการท่องเที่ยว และขี้จักรยานที่วชมศึกษาธรรมชาติ/กิจกรรมตกปลา/เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน/การสาธิตการเกษตร/การแสดงดนตรีพื้นเมือง อัตราค่าบริการ 270 บาท/คน

จุดเด่นที่น่าสนใจ

มหาวิทยาลัยได้ให้ความร่วมมือกับชุมชนบ้านโป่ง ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าบ้านโป่ง โดยใช้รถไฟลอยรางคอยบริการนักท่องเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ บริเวณภายในมหาวิทยาลัย กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมีดังนี้ เชื่อมหมู่บ้านและวัฒนธรรมล้านนา พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติ การเกษตร โครงการพัฒนาบ้านโป่งฯ วัดคอยแทนพระผาหลวง ผลิตภัณฑ์การเกษตรปลอดสารพิษ นอกจากนี้ยังมีการเดินเท้าชม/ศึกษาธรรมชาติ สวนสมุนไพร และตกปลาอ่างเก็บน้ำห้วยไจ้อีกด้วย

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าจะพัฒนาไปได้ดี เพราะมีนักศึกษาในสาขาวิชาการท่องเที่ยวเป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนา ประกอบกับชุมชนบ้านโป่งเป็นชุมชนที่เก่าแก่ และพัฒนาร่วมกับมหาวิทยาลัยมาโดยตลอด แต่ยังมีปัญหาทางด้านการตลาด เนื่องจากเป็นหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ขั้นตอนในการดำเนินงานเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยว ต้องผ่านความเห็นชอบจากอธิการบดีของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และต้องใช้งบประมาณจากมหาวิทยาลัย ให้การพัฒนาทางด้านการตลาดการท่องเที่ยวยังไม่สามารถทำได้เต็มรูปแบบ

2. ไร่ประพัฒน์

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ฟาร์มท่องเที่ยวเกษตร

สถานที่ตั้ง

ไร่ประพัฒน์และบุตร ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ที่ 13 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่

การดำเนินงาน

ไร่ประพัฒน์ดำเนินงานโดย ดร. ประพัฒน์ สิทธิสังข์ ผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านไม้ผล โดยเฉพาะมะม่วง การท่องเที่ยวภายในไร่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการดูงานของนักศึกษา เกษตรกร ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการจัดบริการให้นักท่องเที่ยวชิมผลไม้ได้ภายในสวน หรือจะซื้อผลผลิตกลับบ้าน ก็จะคิดราคาส่งให้กับนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ จะรู้จักกับเจ้าของไร่เป็นการส่วนตัว หรือชื่นชอบเทคโนโลยีการผลิตไม้ผลของ ดร. ประพัฒน์ สิทธิสังข์

ค่าใช้จ่ายในการเที่ยวชม สำหรับบริษัททัวร์ ครั้งละ 100 บาท พร้อมของว่างที่ประกอบด้วยผลไม้ตามฤดูกาล แต่ถ้าเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือนักศึกษาที่มาจากหน่วยงานของรัฐจะไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการเที่ยวชม พื้นที่ดำเนินการประมาณ 700 ไร่ ประกอบด้วย มะม่วง 9,671 ต้น ลำไย 502 ต้น ลิ้นจี่ 227 ต้น มะพร้าว 463 ต้น น้อยหน่าออสเตรเลีย 200 ต้น มะขามหวาน 175 ต้น กัลย 130 ต้น

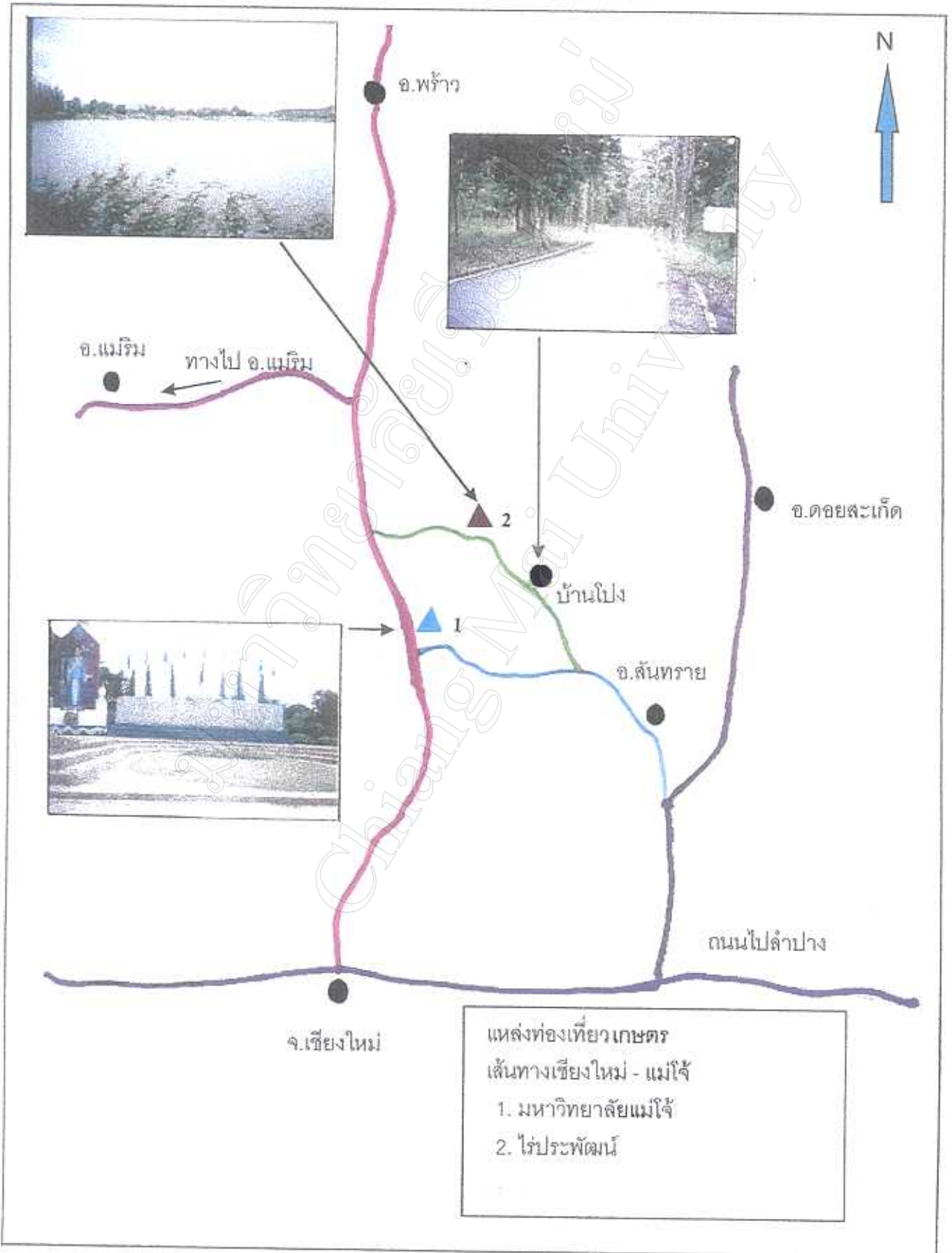
จุดเด่นที่น่าสนใจ

ไร่ประพัฒน์ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 13 กิโลเมตร สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้สะดวก ซึ่งภายในไร่มีการผลิตไม้ผล ประกอบด้วย มะม่วง ลำไย ลิ้นจี่ มะขามหวาน โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตรูปแบบใหม่ มีการจำหน่ายกิ่งพันธุ์ไม้ผล และการแบ่ง Zone ในการผลิตไม้ผล ซึ่งเป็นประโยชน์ในเรื่องการจัดการ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันปัญหาที่สำคัญของไร่ประพัฒน์ คือ ขาดแรงงานและบุคลากรที่จะมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงใช้พื้นที่เดิมที่มีการจัดการที่ดีอยู่แล้ว คอยต้อนรับนักท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ภายในไร่ไม่มีการปรับปรุง

รูปที่ 4 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มเส้นทางเชียงใหม่ - แม่ใจ

กลุ่มเส้นทางเมริม – สะเมิง ประกอบด้วย

1. สวนกล้วยไม้เม้าท์เทนออร์คิด
2. พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทย
3. แม่แรมออร์คิด
4. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

1. สวนกล้วยไม้เม้าท์เทนออร์คิด

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ฟาร์มท่องเที่ยวเกษตร

สถานที่ตั้ง

320/1 หมู่ 1 ตำบลเมริมใต้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงาน

มีการจัดสถานที่ให้สวยงามเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูป มีการสาธิตวิธีการทำน้ำหอม การทำเครื่องประดับที่ผลิตจากกล้วยไม้ และร้านอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยวด้วย

จุดเด่นที่น่าสนใจ

กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น แวนด้า ฟ้ามุ่ย ฟาร์มผีเสื้อ ร้านค้าขายของที่ระลึก เครื่องประดับที่ผลิตจากกล้วยไม้และผีเสื้อ อัตราค่าบริการเข้าเที่ยวชม 10 บาท

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

การจัดการท่องเที่ยวของฟาร์ม ยังทำในแบบธุรกิจครอบครัว ดังนั้น จะมีปัญหาการจัดการทางด้านบุคคลค่อนข้างมาก

2. พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทย

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ฟาร์มท่องเที่ยวเกษตร

สถานที่ตั้ง

60-61 หมู่ 6 ถนนเมริมสายเก่า – สะเมิง อำเภอเมริม จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงาน

มีการจัดสภาพภูมิทัศน์ภายในฟาร์มอย่างสวยงาม โดยแสดงกล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะกล้วยไม้ไทย ให้นักท่องเที่ยวได้ชม และมีอาหารบริการนักท่องเที่ยวด้วย

จุดเด่นที่น่าสนใจ

โรงเรือนเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้ไทยชนิดต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ พันธุ์ไม้ไทยชนิดต่าง ๆ เช่น ดาหลา มีฟาร์มผีเสื้อ ชมการเพาะเลี้ยงผีเสื้อตั้งแต่ไข่ ตัวอ่อน ดักแด้ ตัวเต็มวัย ฟาร์มแมวไทย และศูนย์พันธุ์ไทยหลังอาสน์ พร้อมทั้งจำหน่ายสุนัขและแมวด้วย ร้านค้าขายของที่ระลึก เครื่องประดับที่ทำจากกล้วยไม้ น้ำหอม สิ่งประดิษฐ์จากผีเสื้อ และแมลงชนิดต่าง ๆ รวมทั้งกล้วยไม้พันธุ์กล้วยไม้ มีร้านอาหารบริการให้นักท่องเที่ยวเป็นประเภทอาหารไทย

ปัญหาและข้อเสนอนะ

เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยวมานาน ทำให้ไม่มีปัญหาในการท่องเที่ยวแต่อย่างใด

3. แม่แรมออร์คิด

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ฟาร์มท่องเที่ยวเกษตร

สถานที่ตั้ง

3/1 หมู่ 1 กิโลเมตรที่ 5.5 ถนนแม่ริม – สะเมิง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงาน

มีการจัดแสดงกล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชมและถ่ายรูป และมีผลิตภัณฑ์จากกล้วยไม้ที่สวยงามไว้บริการนักท่องเที่ยว

จุดเด่นที่น่าสนใจ

ฟาร์มกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น กล้วยไม้ไทย กล้วยไม้ดิน แวนด้า ฟ้ามุ่ย ศูนย์เพาะพันธุ์กล้วยไม้ที่หายากโดยเฉพาะกล้วยไม้รองเท้านารี ห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ฟาร์มผีเสื้อที่มีจำนวนชนิดของผีเสื้อมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ร้านขายของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์จากกล้วยไม้ ศูนย์สาธิตผลิตภัณฑ์จากกล้วยไม้และผีเสื้อ และมีร้านอาหารไว้บริการ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ไม่มีปัญหาการดำเนินการแต่อย่างใด แต่มีข้อเสนอแนะ คือ เห็นด้วยกับการจัดแหล่งท่องเที่ยวเกษตร แยกออกจากการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ เพราะจะทำให้ชัดเจน และสามารถพัฒนาได้ง่ายขึ้น

4. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว โครงการหลวง

สถานที่ตั้ง

กิโลเมตรที่ 27 ทางหลวงสายแม่ริม – สะเมิง

การดำเนินงาน

1. ประเทศไทยยังไม่มีสวนพฤกษศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบแท้จริง ที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์วิชาการ และบริการด้านสวนพฤกษศาสตร์ของประเทศ
2. เป็นสถานีวิจัยรวบรวมพรรณไม้ชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศและต่างประเทศ จัดปลูกให้สวยงามร่มรื่น เป็นหมวดหมู่อย่างผสมผสานตามอุปนิสัยพรรณไม้ และติดป้ายชื่อพรรณไม้
3. เป็นศูนย์อนุรักษ์พันธุ์พืชของประเทศไทย โดยเฉพาะไม้ประจำถิ่น กล้วยไม้ ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ ไม้สมุนไพร ไม้หายาก และไม้ที่กำลังจะสูญพันธุ์ ตลอดจนดำเนินการขยายพันธุ์ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อการศึกษาในอนาคต
4. เป็นศูนย์รวบรวมตัวอย่างพรรณไม้แห้ง เพื่อการตรวจสอบรายชื่อพันธุ์ไม้ที่ถูกต้อง และเป็นฐานข้อมูลด้านสวนพฤกษศาสตร์อีกแห่งหนึ่งของประเทศ
5. เป็นสถานที่แสดงถึงความงามของพรรณไม้ในธรรมชาติ โดยสอดคล้องกับการศึกษาสันตนาการทางวิชาการ และการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์และสภาพแวดล้อม

จุดเด่นที่น่าสนใจ

1. บริเวณพื้นที่ด้านหน้าสวน (Front part of the garden) มีป้ายสวนพฤกษศาสตร์ ทำด้วยหินแกรนิตขนาดใหญ่ เรียงกัน 8 ก้อน หน้าประมาณ 10 ตัน มีความสวยงามโดดเด่น ตั้งตระหง่านอยู่ด้านหน้าสวน มีแปลงไม้ดอกจัดปลูกสวยงามตามฤดูกาล มีเส้นทางเดินเท้าชมพรรณไม้ เลียบไปตามลำห้วยและน้ำตกแม่सान้อย

2. อาคารศูนย์สารสนเทศ (Information Center) ที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้เยี่ยมชม ทั้งแผนก เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสวนพฤกษศาสตร์ มีห้องโถงจัดนิทรรศการทางวิชาการ ด้านพฤกษศาสตร์ ห้องประชุมสำหรับแสดงสไลด์มัลติวิชั่น และวิดีโอทัศน์ให้ผู้เข้าชมได้ทราบถึง ความเป็นมาและประวัติเกี่ยวกับสวนพฤกษศาสตร์ มีห้องประชุมสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจ จัดประชุมนอกสถานที่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม โดยมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบครัน เพื่อให้บริการ มีห้องน้ำ โทรศัพท์สาธารณะ ร้านขายของที่ระลึก และมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ประจำอยู่ตลอดเวลา

3. กลุ่มอาคารเรือนกระจก (Glasshouse Complex) เป็นสถานที่รวมพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ ที่นำมาจากทั่วประเทศ มาจัดปลูกแสดงไว้ในโรงเรือน มีอาคารเรือนกระจกขนาดต่าง ๆ รวม 12 โรง ภายในมีการจัดตกแต่งพื้นที่และปลูกพรรณไม้ต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกับลักษณะที่พืชขึ้นอยู่ตาม ธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวทุกระดับ ทุกวัย สามารถเข้ามาเยี่ยมชมได้ตลอดปี

4. ศูนย์วิชาการสง่า สรรพศรี (Sanga Sabhasri Research and Development Complex) ประกอบด้วยอาคารหลัก 3 อาคารคือ อาคารหอพรรณไม้ (Herbarium Building) อาคารวิจัย (Research Building) และอาคารพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ (Natural Science Museum)

4.1 อาคารหอพรรณไม้ เป็นศูนย์ข้อมูลวิชาการด้านพืช มีนักพฤกษศาสตร์ประจำอยู่ ตลอดเวลา นักวิชาการและผู้สนใจเฉพาะทางด้านพฤกษศาสตร์ จะสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมที่ เกี่ยวกับพืชทั้งหมด โดยเฉพาะพรรณไม้ไทยได้ที่นี้ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่เก็บตัวอย่างพรรณไม้แห้ง ตัวอย่างผลแห้งต่าง ๆ มีศูนย์คอมพิวเตอร์ข้อมูลพืช และห้องสมุดทางพฤกษศาสตร์ (เฉพาะ นักวิชาการและผู้ขออนุญาตเข้าเยี่ยมชม)

4.2 อาคารวิจัย เป็นศูนย์ค้นคว้าวิจัยและปฏิบัติการด้านพืช ทั้งในระดับพื้นฐานและ ระดับสูง โดยเฉพาะงานด้านการขยายพันธุ์พืชหายากโดยวิธีการทันสมัย งานปรับปรุงพันธุ์พืช งานสกัดสารจากพืช และการหาลูกประกอบสารต่าง ๆ ทางด้านพฤกษสมุนไพรร และงานด้าน พันธุวิศวกรรม ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ กระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (เฉพาะนักวิชาการและผู้ขออนุญาตเข้าเยี่ยมชม)

4.3 พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ เป็นอาคาร จัดแสดงและสาธิต ให้ความรู้ทางด้านพืช ธรรมชาติวิทยาและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับพืช และสถานที่จัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว ขณะนี้

ตัวอาคารได้แล้วเสร็จ และได้มีการวางผังออกแบบตกแต่งภายในอาคารแล้ว และจะเริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปลายปี 2543 เป็นต้นไป โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2545 (อยู่ในระหว่างดำเนินการ)

5. เส้นทางทำชมธรรมชาติ (Nature Trails) ซึ่งมีอยู่หลายเส้นทางที่น่าสนใจ ได้แก่

5.1 เส้นทางน้ำตกแม่สาบน้อย-สวนหิน-เรือนรวมพรรณกล้วยไม้ไทย (Waterfall Trail) เป็นเส้นทางเท้าเดินเรียบไปตามห้วยแม่สาบน้อย ผ่านไปทางสวนหิน ซึ่งเป็นที่รวมพืชถิ่น นานาชนิดและสิ้นสุดเส้นทางที่เรือนรวมพรรณกล้วยไม้ไทยซึ่งมีกล้วยไม้ไทยรวมไว้กว่า 350 ชนิด (สาย 1) ระยะทางประมาณ 300 เมตร

5.2 เส้นทางสวนรุกขชาติ (Arboretum Trail) ผ่านแปลงรวมพรรณกล้วยไม้ บอน ปาล์ม เฟิร์น แปลงชิงช้า ปรัง และสน (สาย 2) ระยะทางประมาณ 600 เมตร

5.3 เส้นทางวัลยชาติ (Climber Trail) เป็นเส้นทางที่มีการจัดปลูกพืชไม้เลื้อยตลอด ทั้งสองข้างทาง ตลอดเส้นทางรวมมากกว่า 250 ชนิด (สาย 3) ระยะทางประมาณ 800 เมตร

5.4 เส้นทางพันธุ์ไม้ประจำจังหวัดและพืชสมุนไพร เป็นเส้นทางที่ได้จัดปลูกพันธุ์ ไม้พระราชทานประจำจังหวัดทั้ง 76 จังหวัดไว้ตลอดสองข้าง และผ่านโรงเรือนอนุบาลพรรณไม้ ไทย ตลอดเส้นทางจัดปลูกแทรกไว้ด้วยพันธุ์พืชสมุนไพรต่าง ๆ (สาย 4) ระยะทางประมาณ 800 เมตร (เส้นทางนี้ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ)

6. เรือนรวมพรรณกล้วยไม้ไทย ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของสวน ใกล้เคียงอาคารที่ทำการ เป็น สถานที่รวบรวม และขยายพันธุ์กล้วยไม้พื้นบ้านของไทยและกล้วยไม้ป่าโดยเฉพาะ ปัจจุบันที่ รวบรวมปลูกเลี้ยงไว้และตรวจสอบชื่อถูกต้องมีอยู่ประมาณ 350 ชนิด

7. โรงเรือนอนุบาลพรรณไม้ เป็นสถานที่ขยายพันธุ์และอนุบาลพรรณไม้นานาชนิด ทั้ง ไม้ดอก ไม้ใบ ไม้ป่าของไทย และพันธุ์ไม้ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โรงเรือนที่มีขนาดใหญ่มี 3 โรงเรือน ได้แก่

7.1 โรงเรือนไม้ดอก ตั้งอยู่บริเวณหน้าอ่างเก็บน้ำแม่สาวารินทร์ ขยายพันธุ์ โดยเฉพาะไม้ดอก ไม้ประดับ และไม้ใบต่าง ๆ เพื่อใช้ในสวนพฤกษศาสตร์ และเตรียมการสำหรับ จำหน่ายในอนาคต

7.2 โรงเรือนอนุบาลพรรณไม้ไทย ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของสวนและเส้นทางชมธรรมชาติ สายที่ 4 มีพรรณไม้ไทยขนาดที่ปลูกเลี้ยงอยู่ในกระถางเป็นจำนวนมาก

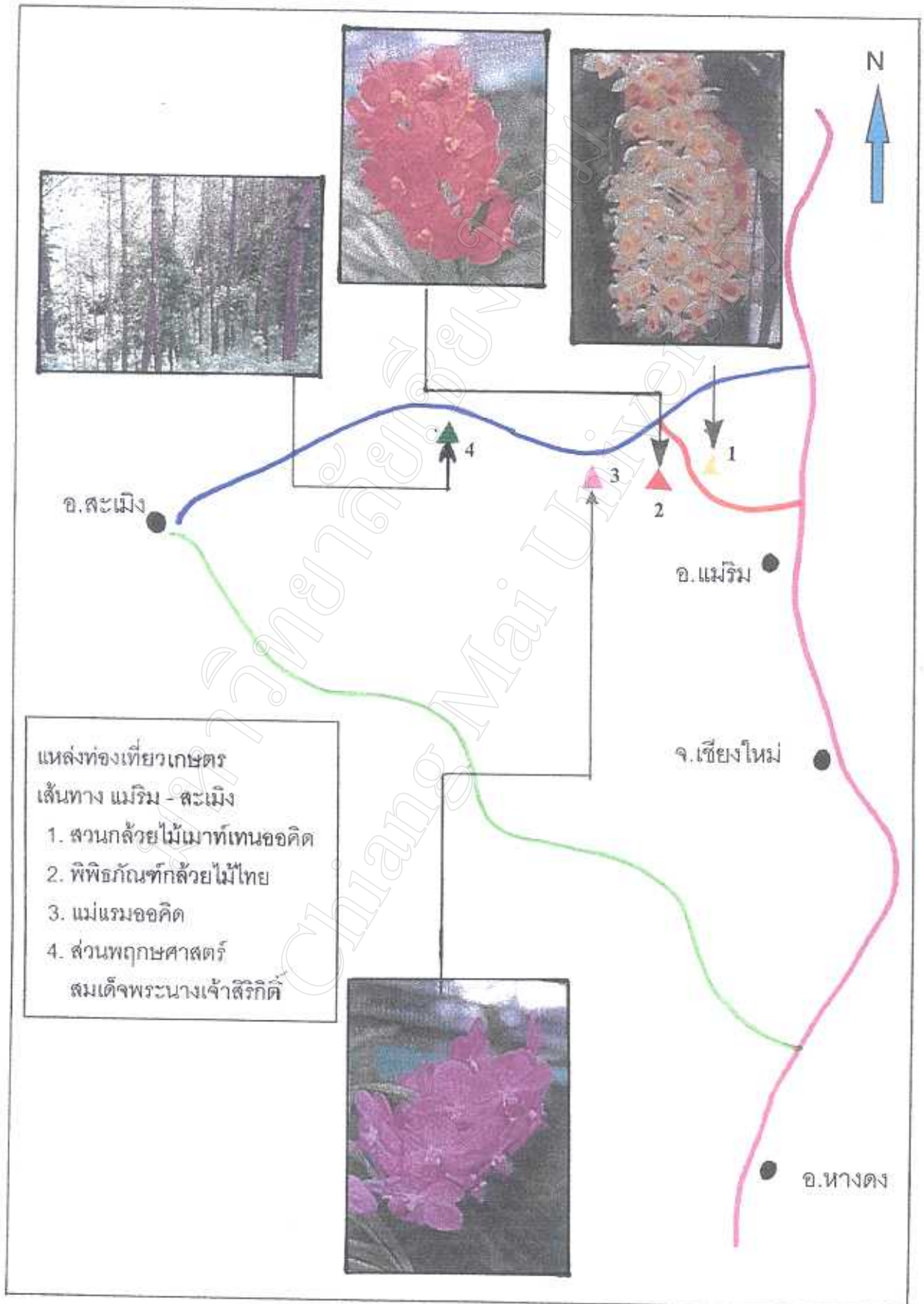
7.3 โรงเรือนพืชสมุนไพร ตั้งอยู่บริเวณหลังอาคารที่ทำการ ทำหน้าที่อนุบาลและขยายพันธุ์พืชสมุนไพรต่าง ๆ โดยเฉพาะพืชสมุนไพรพื้นบ้านของไทย (เฉพาะผู้ขออนุญาตเข้าชม)

8. อ่างเก็บน้ำแม่สาวรินทร์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีความจุประมาณ 120,000 คิวบิกเมตร พื้นที่ผิวอ่างประมาณ 200 ไร่ ขณะนี้สวนพฤกษศาสตร์กำลังวางแผนที่จะพัฒนาพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งต่อไป (อยู่ระหว่างดำเนินการ)

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความพร้อมมากที่สุดแห่งหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร เนื่องจากมีการวางแผนองค์การเพื่อการท่องเที่ยวมาแล้ว ดังนั้น จึงสามารถจัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การแสดงระบบสื่อความหมาย เช่น ป้ายแสดงชื่อชนิดของพืชพันธุ์ชัดเจน การฉายสไลด์มัลติวิชันในศูนย์สารสนเทศวันละ 2 รอบ คือ เวลา 11.00 น. และ 13.00 น. ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ตั้งแต่เปิดดำเนินการมายังไม่พบปัญหาแต่อย่างใด

รูปที่ 5 แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มเส้นทาง แมริม - สะเมิง

**พื้นที่กรณีศึกษา หมู่บ้านดอกไม้แก้วหน้า หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม
จังหวัดเชียงใหม่**

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร

ลักษณะทางกายภาพ

หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ระหว่างหุบเขา จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.2457 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 2,634.375 ไร่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ริม ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1096 (ถนนแม่ริม – สะเมิง) ประมาณ 20 กม. มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 700 – 825 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

ลักษณะทางสังคม

ประชากรของหมู่บ้านมีจำนวน 259 ครัวเรือน 889 คน เป็นคนไทยพื้นเมืองนับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก โดยมีกลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยง เป็นแกนกลางในการพัฒนาด้านการเกษตร

ลักษณะของสังคมในหมู่บ้าน เป็นสังคมชนบท เชื่อผู้นำและให้ความร่วมมือต่อทางราชการเป็นอย่างดี

ฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของประชากรในหมู่บ้าน อยู่ในระดับดี เฉลี่ย 45,000 บาท / คน / ปี และเป็นรายได้จากภาคเกษตรกรรม

การพัฒนาหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเกษตร

การจัดทำหมู่บ้านเกษตรท่องเที่ยว ได้เริ่มต้นจากการที่นายปราโมทย์ รักษาราษฎร์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร พร้อมด้วยนายเกรียงไกร คະนองเดชาชาติ เกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ออกมาดำเนินการคัดเลือกสถานที่ และหมู่บ้านที่มีความเหมาะสม เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2540

วันที่ 31 ตุลาคม 2540 เกษตรจังหวัดเชียงใหม่ มอบให้นายประชัน บุญยืน หัวหน้าฝ่ายแผนสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการและการประสานงานระดับจังหวัด

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2540 กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดส่งคณะทำงานมารังวัดพื้นที่เพื่อกำหนดจุดศูนย์กลางในการบริการนักท่องเที่ยว และเริ่มต้นการพัฒนาอย่างจริงจัง

วันที่ 19 พฤศจิกายน 2540 นายอนุสรณ์ นพรัตน์ เกษตรอำเภอแม่ริมและคณะ ประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยง เพื่อชี้แจงโครงการและสรุปข้อมูล การใช้พื้นที่ ดังนี้

1. ที่ประชุมตกลงให้ใช้พื้นที่บ้านนายต่อม เหล่าสือ เกษตรกร เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาพื้นที่

2. ด้านทิศใต้ของบ้านนายค่อม เหล่าสี่อ ให้กลุ่มเกษตรกรทำสวนโป่งแยงเช่าดำเนินการ ระยะเวลาเช่า 10 ปี จากบุคคลและค่าเช่าต่อปีดังนี้

2.1 นางวันดี มุลสม	พื้นที่ 4 ไร่	ค่าเช่า 20,000 บาท
2.2 นายบุญชุม สารยะสาสะ	พื้นที่ 1 ไร่	ค่าเช่า 5,000 บาท
2.3 นางแดง อ้าภาว	พื้นที่ 1 ไร่	ค่าเช่า 5,000 บาท
2.4 นายต๋วย มอญอัฐ	พื้นที่ 2 ไร่	ค่าเช่า 10,000 บาท
2.5 นายอ้านวย มอญอัฐ	พื้นที่ 2 ไร่	ค่าเช่า 10,000 บาท
	รวม	10 ไร่ 50,000 บาท

3. ด้านทิศเหนือของบ้านนายค่อม เหล่าสี่อ เป็นแปลงสาธิตกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น แปลงดอกไม้ประดับทุกชนิด พืชผัก สตรอเบอร์รี่ มีพื้นที่ 2 ไร่ โดยเกษตรกรจะประกอบอาชีพ ในพื้นที่เช่นเดิม แต่ยินยอมให้กรมส่งเสริมการเกษตรเข้าพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว และจะดำเนินการผลิต ตามคำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2540 กรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดฝึกอบรมความรู้ในด้านเกษตรท่องเที่ยวให้แก่หัวหน้างานส่งเสริมการผลิต และผู้รับผิดชอบงาน ประชาสัมพันธ์ ของอำเภอต่าง ๆ จำนวน 40 คน

การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่พบจากการศึกษาวิจัย พบเพียง 3 กระบวนการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการข้อมูลการท่องเที่ยว

การให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะได้รับคำแนะนำจากร้านค้าขายของ ภายใน ชุมชนทั้ง 4 ร้าน เพราะเนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะไม่อยู่บ้าน จะเข้าไป ทำสวนในแปลงเกษตรของตนเองที่อยู่ห่างไปไกลจากบ้านพอสมควร

2. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

กลุ่มที่ได้รับประโยชน์มีเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิก เพียง 12 คน โดยประโยชน์ที่ได้รับจากชุมชน คือ ผลผลิตที่นำไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่มา เที่ยวศูนย์ท่องเที่ยว โดยการนำของเกษตรกรอำเภอแมริม นางอ้าภา ปัญบุตร หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน เล่าให้ฟังว่า ทางกลุ่มจะขายสินค้าได้ทุกครั้งที่มีการท่องเที่ยว นอกจากนี้นางนงนุช มาภิวังค์ ยัง แสดงความคิดเห็นด้วยว่า น่าจะมีการขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้ทุกวัน และควรมีการ ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาก ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการบริการ

กลุ่มที่มีส่วนร่วมในการให้บริการก็คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก ของฝาก จากชุมชน

คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

หมู่บ้านม่วงคำ เป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญหลายชนิด โดยเฉพาะไม้ตัดดอก พืชผัก และผลไม้ เป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนเกษตรในชุมชนมีทักษะในการผลิตสินค้าเกษตรเป็นอย่างดี เพราะมีประสบการณ์และความสามารถสูง ทักษะคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนจะประกอบได้ด้วย โรงเรียนไม้ดอก แปลงพืชผัก แปลงสตอเบอรี่ ทำให้การจัดการพื้นที่การเกษตรแบ่งเป็นส่วน ๆ อย่างสวยงาม น่าสนใจศึกษาถึงกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรเหล่านี้ การถ่ายรูปกับแปลงดอกไม้ การถ่ายรูปกับแปลงสตอเบอรี่ การเก็บสตอเบอรี่รับประทานเอง มีทัศนียภาพประกอบด้วยภูเขาที่สวยงาม สามารถเที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี เพราะผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวนั้นมีต่อเนื่องตลอดทั้งปี

แต่ยังมีนักท่องเที่ยวอีกหลายกลุ่มที่ต้องการมากกว่าทัศนียภาพ การท่องเที่ยวภายในชุมชน นั่นคือ ต้องการเข้ามาสัมผัสวัฒนธรรมของชุมชน วิถีชีวิตที่เรียบง่าย หรือวิถีชีวิตที่แตกต่าง เช่น วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเขา ซึ่งจุดนี้หมู่บ้านม่วงคำไม่สามารถสนองตอบนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ก่อให้เกิดรายได้ และการกระจายรายได้มากขึ้น แต่ในชุมชนที่อยู่ถัดไปไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวบ้านม่วงคำมากนัก คือ บ้านผานกกก เป็นชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ที่อพยพมาจากดอยปุย เพชรบูรณ์ น่าน แม่สอด มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านผานกกก ภายในบริเวณหมู่บ้านจะแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา ซึ่งเป็นไปโดยปกติไม่มีการปรุงแต่ง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเที่ยวชมบ้านชาวเขาบ้านใดก็ได้ ขออนุญาตถ่ายรูปก็ได้ แต่จะไม่เสียค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงตอบแทนชาวบ้านด้วยการซื้อผลิตภัณฑ์และสินค้าชาวเขาจากเจ้าของบ้านเหล่านั้น หรือจะมาซื้อที่จุดขายของที่ระลึกของชุมชนที่อยู่บริเวณตรงกลางชุมชน นอกจากนี้จะมีพิพิธภัณฑ์ของชาวเขาเผ่าม้งแสดงอยู่ 1 หลัง ซึ่งไม่ได้สร้างต่อเติมขึ้นใหม่แต่อย่างใด ใช้บ้านเดิมของชาวบ้านซึ่งมีอุปกรณ์การทอผ้า เครื่องมือการเกษตร การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ ฯลฯ โดยมีลูกชายเจ้าของบ้านบรรยายเป็นภาษาไทยให้กับนักท่องเที่ยว และถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ก็จะมีมัคคุเทศก์แปลให้อีก 1 ครั้ง (มัคคุเทศก์ที่มาอยู่กับนักท่องเที่ยว

ถ้านักท่องเที่ยวกลุ่มใดไม่มีมัลกุเทศก์ ก็จะใช้วิธีสาธิตให้ชม) ไม่มีการเรียกเก็บเงินจากนักท่องเที่ยว
 ใดๆ แต่จะมีกล่องรับเงินอยู่ด้านหน้าบ้าน แล้วแต่การบริจาคของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พื้นที่
 ที่ป่าเหนือหมู่บ้านยังมีเส้นทางเดินเท้า หรือใช้รถมอเตอร์ไซด์ เพื่อเดินทางไปยังหมู่บ้านแล้วคอยปยุ
 เวลาที่ใช้ในการเดินทางด้วยเท้าประมาณ 2 ชั่วโมง หรือใช้มอเตอร์ไซด์ประมาณ 1 ชั่วโมง จากการ
 สังเกตของผู้วิจัยพบว่า มีนักท่องเที่ยวเพียงกลุ่มเดียว ที่จอดรถที่บ้านของชาวบ้านข้างทางเพื่อถ่าย
 รูปแปลงดอกไม้ นอกจากนี้ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ เป็นพื้นที่ไม่ได้รับการดูแล
 โดยสังเกตจากหญ้าที่ขึ้นรก ป้ายแสดงแหล่งท่องเที่ยวชำรุด ห้องน้ำไม่เปิดให้ใช้บริการ จากการ
 สอบถามชาวบ้านบริเวณใกล้ ๆ ศูนย์ท่องเที่ยว ได้รับคำชี้แจงว่าไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว
 ภายในศูนย์ ประมาณ 3 เดือน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้ามาทุกอาทิตย์ แต่ก็ไม่ได้มีการจัดการ
 ใดๆ จากการสัมภาษณ์ของนายต่อม เหล่าสี ที่ตั้งบ้านอยู่ปากทางเข้าศูนย์ท่องเที่ยวเกษตร บอก
 ว่า การจัดการศูนย์ท่องเที่ยวจะมีการจัดการก่อนจะมีคณะทัวร์ที่เป็นรถบัสขนาดใหญ่ หรือรถตู้
 ประมาณ 3 - 7 วัน โดยการนำของเกษตรอำเภอ

การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

การจัดการทางด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน ไม่พบว่ามีผู้ใดเป็นมัลกุเทศก์ให้กับ
 นักท่องเที่ยว ในการให้ความรู้และนำเสนอการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง จะมีเกษตรอำเภอเป็นผู้แนะนำ
 ในด้านระบบการให้ความรู้ การสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาในแหล่ง
 ท่องเที่ยว พบป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวอยู่ 3 ป้าย พบนิทรรศการเกี่ยวกับปลูกไม้ดอกภายในโดม
 ศูนย์ท่องเที่ยว 3 แห่ง ไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร

ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางสังคม

เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัยสูง เพราะมีหน่วยงานภาครัฐ (ตำรวจ) ดูแลชุมชนอยู่
 อย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับเส้นทางเดินทางปลอดภัย ไม่พบพื้นที่ใดในหมู่บ้าน ที่เป็นอันตราย
 ต่อการเดินทางเที่ยวชมของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง
 เชียงใหม่ ที่มีนิสัยโอบอ้อมอารี และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้รับการต้อนรับ
 เป็นอย่างดีจากชาวบ้านกลุ่ม ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ นอกจากนี้จากการสังเกตและสอบถามผู้
 คนในชุมชนเกี่ยวกับยาเสพติดหรือบุคคลที่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวก็ไม่พบแต่อย่างใด

สภาพแวดล้อม

ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรมีการจัดทัศนียภาพ โดยใช้ดอกไม้โพงเป็นสัญลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสร้างถังขยะเพื่อรองรับขยะจากนักท่องเที่ยว บริเวณชุมชนยังมีปัญหาเรื่องขยะ และมลพิษทางอากาศ ที่เกิดจากสารเคมีที่เกษตรกรส่วนใช้ในการทำการเกษตร

สิ่งอำนวยความสะดวก

การให้บริการภายในศูนย์ท่องเที่ยว

1. ที่พัก ไม่มีการให้บริการที่พัก
2. ร้านอาหาร มีร้านอาหารภายในชุมชน 2 ร้าน และมีการสร้างร้านค้าภายในศูนย์อีก 1 ร้าน แต่ไม่ได้ให้บริการ
3. ร้านขายของที่ระลึก มีการจัดสร้างร้านขายของที่ระลึกภายในบริเวณศูนย์ท่องเที่ยว ซึ่งจากการสัมภาษณ์นาง อัมภา ปัญจนุตร หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ผลิตสินค้าแปรรูปการเกษตร ได้เล่าว่า สินค้าที่แปรรูปผลผลิตมี ลูกอมสตอเบอรี่ แยมสตอเบอรี่ สตอเบอรี่อบแห้ง จะได้ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวเมื่อมีการท่องเที่ยวภายในศูนย์ที่นำโดยเกษตรกรอำเภอ โดยสามารถขายผลิตภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวทุกครั้ง และก่อนที่จะมีคณะทัวร์เข้ามาเที่ยว เจ้าหน้าที่จะแจ้งมาก่อนทุกครั้ง เพื่อให้นางอัมภา เตรียมสถานที่ (ภายในบริเวณศูนย์ท่องเที่ยว) สินค้าและกลุ่มแม่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว
4. สุขา มีการสร้างสุขาไว้บริการภายในศูนย์ท่องเที่ยวจำนวน 10 ห้อง จะเปิดให้ใช้บริการเฉพาะช่วงที่คณะทัวร์เข้ามาในศูนย์ท่องเที่ยวเท่านั้น
5. ที่จอดรถ มีการจัดสถานที่จอดรถภายในศูนย์ท่องเที่ยวเพื่อบริการนักท่องเที่ยว
6. ตู้โทรศัพท์ ไม่มีตู้โทรศัพท์สาธารณะภายในหมู่บ้าน

สภาพการเข้าถึง

บ้านม่วงคำ มีระยะทางห่างจากถนนสายหลัก เส้นทางแมริม – สะเมิง 2 กิโลเมตร ถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต การคมนาคมสะดวก นอกจากนี้บ้านม่วงคำยังห่างจากตัวอำเภอแมริมเพียง 20 กิโลเมตร ดังนั้นในการท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวกมาก ถนนภายในหมู่บ้านเริ่มเป็นถนนคอนกรีตเมื่อปี พ.ศ. 2536 (จากการสัมภาษณ์ลุงบุญชุม สารยาสะ เจ้าของร้านขายสินค้าอุปโภค / บริโภค ที่ไปตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน)